

6 studenter hösten 1997

– deras liv, upplevelser av studierna
och förhoppningar inför framtiden

av Karin Agélii

Studenterna i Sverige

StudS

Arbetsrapport nr 4

Högskoleverket 1998

StudS (Studenterna i Sverige) är ett projekt inom Högskoleverket. StudS skall beskriva *de studenter som idag finns vid universitet och högskolor i Sverige*; deras tidigare utbildning och studier; hur länge som de läst vid universitet och/eller högskola; eventuella studieuppehåll och byten av inriktning; deras mål och planer inför studierna; deras privata situation; civilstånd och familjesituation i övrigt. Vidare studeras yttre faktorer som påverkar studierna och som kan vara viktigt för uppläggningsen av utbildningen: Arbete eller ej vid sidan om studierna; bostad och bostadsort i förhållande till studieorten; tidsanvändning för studierna m.m. Andra områden som studeras är studenternas liv utanför studierna, vad de gör på fritiden och deras intressen i övrigt.

Inom StudS har hittills utkommit följande arbetsrapporter

- Lars Brandell och Claes Petri: *Studenterna höstterminen 1995 – några basdata*. (Studenterna i Sverige. Arbetsrapport nr 1 Högskoleverket 1996.)
- Sara Brandell och Helena Höög: *Med studenternas egna ord. Svaren på två öppna frågor i en enkät hösten 1996 till studenter i Sverige*. (Studenterna i Sverige. Arbetsrapport nr 3 Högskoleverket 1998.)

6 studenter hösten 1997

- deras liv, upplevelser av studierna och förhoppningar inför framtiden
Producerad av Högskoleverket mars 1998
Studenterna i Sverige (StudS), Arbetsrapport nr 4
ISBN 91-88874-11-7
Innehåll: Karin Agélii
Form: Informationsavdelningen, Högskoleverket
Tryck: Högskoleverket, Stockholm, mars 1998

Innehållsförteckning

Förord	5
Inledning	7
”Det saknas förståelse för att barnen har en högre prioritet”	9
Hus och barn vid 22	9
Separation och panikflytt till mamma	9
Komvux och ekonomistudier	10
Sommarkurs bra för ekonomin	11
Behöver inga pekpinningar	12
Spelar i en annan division	13
”Lärarna verkar inte bry sig om ifall studenterna lär sig något”	15
Trygg och kyrklig uppväxt	15
Studierna upptar all tid	15
Lärarna bryr sig inte om studenternas lärande	16
Har känt sig borträttad	17
En seriös person som arbetar hårt för att lära sig	18
”Jag är tjugotvå och färdigutbildad – men inte vill jag börja jobba innan jag är tjugofem!”	19
Ville komma bort ifrån uppväxtorten	19
Ingen ”riktig student”	19
Nästan redo för egen lägenhet	20
”Tre års studier för att lära sig hur man blir en bra människa”	23
Hoppade av gymnasiet och gick folkhögskola	23
Gammaldags upplägg och låga krav	24
Har lärt sig tänka ut sina egna vägar	25
”Det skulle vara coolt att bli doktor i multimedial!”	27
Familjen en liten orkester	27
Mamma stöttar	28
Universitetsexamen bra på papper	28
Familjär utbildning med skönt gung	29
Föreläsningar ger mest	30
Man kan inte plugga till visionär	31
”Egentligen vill jag vara på universitetet så lite som möjligt”	33
Träffade sin man redan på gymnasiet	33
Hoppade av grundkurs i engelska	34
Läser etnologi men vill komma in på statskuskap	34
Stora förväntningar på framtiden	36

Förord

Syftet med projektet Studenterna i Sverige (StudS) är beskriva dagens studenter i Sverige och deras situation. Som underlag har inom projektet gjorts studier baserade dels på de uppgifter om studenterna som finns i högskoleregistret, dels på en enkät som besvarades av mer än 2000 studenter som läste vid svenska universitet och högskolor hösten 1996.

Som en viktig komplettering till dessa studier har inom StudS gjorts sammanlagt 30 djupintervjuer med olika studenter hösten 1997. Syftet med dessa är framförallt att på ett djupare sätt belysa situationen för dagens studenter och få exempel på vad som kan gömma sig bakom de kvantitativt baserade resultat som man får fram ur högskoleregistret och StudS studentenkät.

I denna arbetsrapport beskrivs sex av de studenter som deltog i intervjuerna. De har varierande ålder och bakgrund och läser på olika utbildningar och högskoletyper. Det visar sig också deras personliga situation och deras förutsättningar för högskolestudierna är mycket varierande.

Trots att det här bara gäller sex i stort sett slumpvis utvalda studenter visar beskrivningarna av dem hur många olika faktorer det finns som kan påverka studenterna, deras liv och deras studier. Det gäller de ramar som staten och systemet sätter i form av t.ex. regler för antagning och studiefinansiering, men också studentens personliga situation (civilstånd, eventuella barn osv.) och hans/hennes personliga värderingar och prioriteringar i livet. Rapporten illustrerar också att den egna familjen (föräldrar, syskon) kan spela en roll som bakgrund till studierna och deras genomförande.

Det finns också i rapporten både positiva och negativa synpunkter på hur undervisningen fungerar ur den studerandes synpunkt, och hur den ibland, inte minst för de studenter som har barn, kolliderar med det "civila" liv som varje student mer eller mindre har.

Rapporten har utarbetats av Karin Agelii, som också tillsammans med David Wästerfors har svarat för uppläggnings och genomförandet av intervjuundersökningen.

För innehållet i rapporten svarar författaren.

Lars Brandell
Projektledare

Inledning

I denna rapport beskrivs **Annette, Aron, Paul, Ulla, Björn och Annika**, studenter ”av kött och blod” som hösten 1997 studerade vid svenska högskolor och universitet. Beskrivningen bygger helt och hållet på innehållet i sex av de djupintervjuer som genomfördes med totalt trettio studenter under oktober–december 1997.*

Som utgångspunkt hade jag en önskan om att visa hur personligt färgad, komplex och olikartad livs- och studiesituationen kan te sig för dagens studenter. Förhoppningsvis ger rapporten läsaren egna tankar som tränger bakom och berikar statistiska undersökningar och generaliserande tolkningar av studenternas situation.

De porträtterade individerna är inte på något vis utvalda för att representera vare sig de trettio djupintervjuade studenterna eller den stora massan av studenter i Sverige. När vi valde ut studenter för denna rapport tänkte vi i princip bara på att det skulle vara hälften kvinnor och hälften män och att de skulle ha olika studieinriktningar. Det har sedan slumpat sig så att de beskrivna studenterna är mellan 20 och 30 år, vilket – om än oavsiktligt – speglar åldern hos merparten av studenterna i Sverige.

Djupintervjuerna har behandlats med största möjliga konfidentialitet. För att omöjliggöra identifikation är samtliga personnamn fingerade. Dessutom har många orsaksnamn samt namnen på samtliga lärosäten undvikits. För att göra texten lättläst är de citat som förekommer språkligt tillrättalagda versioner av de utsagor som studenterna gjort under djupintervjuerna.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack till alla intervjuade studenter som öppenhet och frikostigt har delat med sig av sina liv, upplevelser och tankar.

Karin Agélii
Sollentuna i mars 1998

* Intervjuerna genomfördes av studenter på grundutbildningsnivå vid Lunds respektive Stockholms universitet under handledning av David Wästerfors (forskarstuderande i sociologi) och Karin Agélii (forskarstuderande i pedagogik). Förutom denna arbetsrapport publiceras ytterligare två rapporter inom StudS baserade på de utförda djupintervjuerna (arbetsrapport 5 och 6).

”Det saknas förståelse för att barnen har en högre prioritet”

Anette är 30 år och studerar ekonomi vid en högskola i en mellanstor stad. Hon bor ensam i en lägenhet med sina två söner på 8 och 6,5 år.

Hus och barn vid 22

Anette är uppväxt med sin familj i ett litet samhälle med cirka 2000 invånare på landsorten. Hon är äldsta barnet i en syskonskara på tre. Under Anettes uppväxt arbetade pappan på industrigolvet i ett metallgjuteri. Hennes mamma har alltid arbetat med ekonomi för olika arbetsgivare.

När Anette var femton år flyttade hon ensam till en stad en bit ifrån hemorten för att få den gymnasieutbildning som hon önskade; den tvååriga Barn- och ungdomslinjen. Under sin gymnasietid bodde hon inneboende och i studentkorridor. Hon åkte oftast hem under helgerna. Efter gymnasiet flyttade hon tillbaka till föräldrarna på landsorten och arbetade ett halvår på samma metallindustri som sin pappa. Det var ett tufft och monotont jobb. Man kunde lätt sitta och somna vid arbetsbordet.

– Men det är den enda industrin som finns på orten så det är där de flesta arbetar, säger Anette.

Sedan fick hon ett barnskötarjobb i Stockholm på en öppen förskola för döva, hörande och hörselskadade barn och flyttade till Stockholm med en kille. Fast efter en tid bytte hon pojkvän. Bostadssituationen i Stockholm var besvärlig och totalt flyttade Anette sju gånger under de ett och ett halvt år som hon var anställd på den öppna förskolan. Hon trivdes mycket bra med jobbet, som även ledde till att hon lärde sig teckenspråk. När anställningen var slut flyttade Anette och den nye killen tillbaka till Anettes hemort. Där hade hennes pappa precis startat en egen målerifirma med cirka tjugo anställda och Anette och hennes sambo började båda arbeta där. Efter något år fick de sitt första barn – en pojke. Därefter köpte de ett hus. Anette var då 22 år.

Separation och panikflytt till mamma

Efter ett par års drift gick dock pappans firma i konkurs och Anette blev arbetslös. I samma veva blev hon gravid igen och hon födde sin andra son när den förste var ett och ett halvt år. Några månader efter det andra barnets födelse separerade Anette och barnens pappa. Under några sommarmånader bodde Anette kvar ensam med barnen i huset som sedan blev sålt. Då skulle Anette och barnen flytta till Stockholm. Även barnens pappa hade tankar på att flytta dit. Anette skulle få hyra en del av ett privat familjehus i Stockholmstrakten. Men

på grund av en vattenskada blev detta bostadsalternativ plötsligt omöjligt. Anette såg då ingen annan råd än att flytta till sin mamma. Föräldrarna hade också separerat och mamman bodde nu i en mellanstor stad.

- Det blev panik, för vårt hus var ju sålt och vi tvungna att flytta direkt. Mamma var tillsammans med en karl då, så hon fick flytta till honom och vi tog helt enkelt över hennes lägenhet, säger Anette och skrattar lite.

Ungefär ett halvår efter flytten till den nya staden, fick Anette ett arbete på ett gruppboende för döva och hörselskadade utvecklingsstörda vuxna. Hon jobbade på ett rullande schema med arbete varannan helg. Helgarbetet innefattade sovande nattjour som inte räknas som arbetstid och inte ger mer än sexton, sjutton kronor per natt.

- Man är på jobbet ungefär 115 % men har betalt för en tjänst på 80 %. Det blev mycket att fixa och dona med barnpassning och ibland fick jag inte träffa barnen på två dygn. Det tröttnade både jag och barnen på, säger Anette.

Komvux och ekonomistudier

Med sikte på högskolan började Anette plugga på komvux. Hon tog tjänstledigt från sitt omsorgsarbete men arbetade där under somrarna och lite extra under terminerna. Komvuxstudierna tog ett och ett halvt år och Anette läste bland annat in gymnasiekompetens i engelska, svenska och matte. Under komvuxstudierna gjorde hon ett par, tre högskoleprov och resultatet på det sista blev så bra att hon kom in på en A-kurs i företagsekonomi på den högskola som finns på orten.

- Jag hade varit inne och nosat på ekonomi förut eftersom jag har hjälpt mamma i hennes arbete under åren och även i pappas firma, säger Anette. Fast egentligen hade jag helst velat gå det internationella ekonomiprogram som finns på högskolan här, men jag insåg att det skulle bli för mycket praktiska problem med utlandsstudier och barn.

Anette studerar nu ekonomi på heltid inom ramen för det så kallade magister/kandidatprogrammet. Hon är inne på sitt andra högskoleår. Hon är fortfarande anställd inom omsorgen men har slutat att arbeta under terminerna för att få vara med sina barn. Anette försöker att förlägga all studietid mellan cirka halv nio och fyra då barnen är i skolan och på fritids. Fast vissa föreläsningar och tentor ligger på kvällar och helger. Då ställer barnens mormor ofta upp. Anettes före detta sambo – barnens pappa – bor numer på en ort som ligger långt ifrån den stad som Anette bor i. Och han träffar bara sina barn två veckor på sommaren och eventuellt något på vinterlovet.

- Eftersom barnens pappa inte finns i närheten är det ju mamma som har fått ta stora delar av ansvaret för dem, säger Anette.

Barnens mormor arbetar dock heltid och kan inte passa dem under dagarna om de till exempel blir sjuka. Rädslan för att barnen ska bli sjuka följer med Anette

hela tiden, för när det händer rasar hennes tillvaro ihop.

- För tre veckor sedan var den lille sjuk i en hel vecka och jag hade tre långa föreläsningar mellan klockan två och sex. Och tyvärr jag blev tvungen att lämna honom ensam. Storebror kom i och för sig hem vid fyratiden och gjorde honom sällskap. Men jag kan inte låta dem vara tillsammans ensamma för länge för de kan inte hålla sams utan ryker ihop som stickor och strån.

Barnen tycker att hennes pluggande är pest emellanåt och Anette får ofta höra ”måste du vara i skolan jämt” och ”kan inte du komma och hälsa på mig i skolan idag”.

- Men sånt är ju helt omöjligt, suckar Anette.

Sommarkurs bra för ekonomin

Det finns många i Anettes omgivning som tycker att hon är duktig som har ”tagit sig i kragen” och börjat studera och att det är starkt att hon tar sig igenom studierna termin efter termin, trots att hon är ensam med barnen.

- Det känns ju bra att andra tycker att man är duktig men samtidigt blir det ett litet extra tryck på en. Man får liksom inte klanta till det eller hoppa av, säger hon.

Första året funkade Anettes högskolestudier jättebra. Hon missade bara en tenta som låg två dagar efter hennes mormors begravning. Men sedan åkte Anettes mamma på en hjärtinfarkt.

- Det var mitt i bokslutsperioden och jag blev ombedd av mammas företag att hoppa in och jobba istället för henne, säger Anette. Så jag slutade på den kurs jag höll på med då och efter det har det gått lite trögt i plagget.

Det är tufft ekonomiskt för Anette och barnen. Fast hon säger att de skulle ha haft det ungefär lika tufft om hon hade arbetat kvar som vårdare på grupp-bostaden. De bor i en lägenhet om tre rum och kök. Barnen har varsitt sovrum och Anette har sin säng i vardagsrummet. Hyran är på fyratusen trehundra och hälften av det täcks av bostadsbidrag. Som student har Anette inga kostnader för skolbarnomsorg (fritids). På somrarna däremot kostar barnomsorgen pengar. Men nu till sommaren ska Anette söka en sommarkurs på högskolan istället för att arbeta.

- Det är egentligen mycket ekonomi som styr, menar Anette. Jag får ju sista studiemedlet i april, sen har jag inget förrän en liten lön i juli. Har man då ingen backup nånstans så är det hårt. Så i sommar tar jag en kurs i beskattningsrätt som jag gärna vill gå och samtidigt får jag det att flyta ekonomiskt. Det blir ett glapp sedan i augusti men det blir inte så stort.

Anette har inte speciellt mycket kontakt med sina vänner från förr eller kompisar ifrån sin gamla arbetsplats.

- Man pratas vid i telefon någon gång sådär men man hinner inte riktigt med

dem. Det är mest med nuvarande skolkompisar jag umgås, säger hon. Och där har man fått flera nya goda vänner. Vi är några tjejer som träffas ibland och gör temaarbeten och gruppuppgifter tillsammans. Fast vanligtvis sitter jag ensam hemma och pluggar.

Hon går sällan ut på bio, dans eller liknande. Någon gång efter en kvällstenta, när hon vet att barnvakten inte har bråttom hem, har hon gått ut och tagit en öl med kursarna. Hennes äldsta son idrottar och mycket av Anettes fritid går till att flänga runt och titta på fotbollsmatcher och innebandy. Anette tränar ingenting själv, det kostar för mycket. Fast egentligen borde hon träna för att hon har dålig rygg. Maten slarvar hon aldrig med.

- Jag äter bra. Jag måste ju hålla de båda herrarna vid liv. Det blir mycket frukost. Lunchen äter vi på våra olika skolor. Men sen blir det alltid en ordentlig middag hemma, säger hon.

Behöver inga pekpinnar

Förutom fördjupad ämneskunskap har högskoleutbildningen givit en vidare syn på tillvaron och framför allt tycker Anette att högskolestudierna bidragit till att hon kan diskutera på ett annat vis med människor runt omkring.

- Man tänker lite längre framåt nu och är inte så isolerat egoistisk på nått sätt. Ja, man har blivit mycket vidare i sin syn överhuvudtaget, säger hon. Nu kan jag sitta och diskutera och ha åsikter som jag står för och det känns väldigt värdefullt.

Det finns en del olika saker som Anette irriterar sig på i sin studiesituation. Framförallt gäller det lärarnas inställning till studenterna. Hon menar att vissa av de lärare som hon har haft saknar insikt om att studenterna är vuxna människor som tar ansvar för sitt liv och gör medvetna prioriteringar. Som exempel nämner hon närvaroplikten. Ofta är det få föreläsningar på kurserna och Anette håller med om att studenterna därför bör gå på samtliga föreläsningar. Men hon tycker att det går för långt när lärarna talar om att studenterna måste visa upp läkarintyg eller dylikt för att få godkänt om de inte varit med på samtliga föreläsningar.

- Sånadär pekpinnar kanske de som är nitton år kan acceptera: Men jag som är trettio år och har tagit ansvar för mitt liv i femton år, behöver inga pekpinnar. Om det är så att jag råkar vara borta från två föreläsningar så har läraren inte med att göra varför. Det kan hända vad som helst i mitt liv som måste prioriteras framför skolan, säger Anette upprörd. En annan lärare talade om för oss att vi var tvungna att läsa 80 till 90 timmar i veckan för att klara kursen, men då skakar man bara på huvudet. Jag menar, det handlar ju om elva till tolv timmar om dagen sju dagar i veckan, sånt blir man så arg på!

När det gäller studentservice tycker Anette att det är dumt att studenterna inte längre kan söka till kurser på vanliga pappersblanketter. Alla ansökningar sker via Internet.

- På högskolan tas det liksom för givet att man vet hur man gör med en dator och att man har dator, skrivare och hela baletten hemma. 18, 19, 20-åringar har ju hållt på med det i flera år men det blir svårt för oss som inte har grunden. Man kan komma in i en datasal och sitta där bland 20, 30 andra som jobbar för fullt och hämtar en massa grejer överallt och själv sitter man där och vet inte vilken knapp man ska trycka på.

Spelar i en annan division

Anette anser att hon spelar i en helt annan division såväl tidmässigt som ekonomiskt än många av de yngre studenterna.

- Ofta känner jag att jag inte platsar på högskolan överhuvudtaget. Man får mindrevärdeskomplex emellanåt när man hör hur de andra pluggar så det står härliga till. En gång gjorde jag ett temaarbete med en tjej som var 20–21 år och bodde hemma hos sina föräldrar. Hon hade fullt studielån men använde bara bidraget. Lånet satte hon in på ett bra sparkonto för att kunna tjäna räntepengar och sen kunde hon betala tillbaka hela lånet direkt när hon hade pluggar färdigt. Jag visste inte vad jag skulle säga när hon berättade det för mig. Det kändes inte rättvist för fem öre. Vi spelade ju i två helt olika divisioner! Det är kanske sådana som hon som gjort att de extra barntillägg som fanns förut har försvunnit, säger Anette lite bittert.

Hon tycker att det måste ske någon form av attitydförändring, speciellt mot studenter som har barn.

- Någonstans måste det finnas en förståelse för att vår utbildningssituation är annorlunda. Sedan går jag också in med öppna ögon och vet att jag har mina båda pojkar att klara av samtidigt med studierna.

Det är svårt för Anette att ha planer för framtiden. Hon känner sig osäker på vad hon vill specialinrikta sig på i sin utbildning och det känns lite otroligt att tänka att hon ska arbeta som civilekonom om ett par år.

- Jag har inte lust att sätta mig och bara hålla på med bokslut och fakturor in och ut. Man har ju varit inne och nosat på så mycket annat kul som handelsrätt och nationalekonomi. Det känns svårt att tro på att jag är färdig att gå ut och söka ett civilekonomjobb om ett och ett halvt år. Det känns som om man har lärt mycket men samtidigt har det blivit ännu mera frågetecken på något vis.

”Lärarna verkar inte bry sig om ifall studenterna lär sig något”

Aron är 21 år och pluggar till civilingenjör på en mellanstor högskola. Han bor hemma hos sina föräldrar.

Trygg och kyrklig uppväxt

Aron föddes 1976. Han växte upp på den ort där han idag studerar och har inte bott någon annan stans i landet. Till en början levde familjen i ett radhusområde men flyttade sedan till ett villaområde utanför centrum. Aron har två yngre bröder. Pappan arbetar som banktjänsteman och mamman är gymnasielärare. Aron beskriver sin barndom som trygg. Mycket av hans liv har kretsat kring kyrkliga aktiviteter då hela familjen är kristen. Vänner och bekanta har även de funnits inom kyrkan.

Han tycker att grundskolan var ”varken kul eller jättetråkig”.

- Jag var framförallt intresserad av historia och geografi, inte alls av matematik. Och det är ju lustigt när man tänker på att jag studerar teknik och matematik idag, säger han.

Hans gymnasieutbildning var emellertid den fyraåriga tekniska men han kan inte riktigt svara på varför det blev just fyraårig teknisk, ”det var väl en bra utbildning”, säger han.

Efter gymnasiet arbetade Aron ett år på ett större företag i staden. Arbetsuppgifterna varierade och var mer administrativa än praktiskt tekniska. Aron tycker att arbetslivserfarenheten var nyttig. För att få perspektiv på tillvaron borde alla arbeta mellan gymnasiet och högskolan, menar han. Han tror att han skulle ha fått arbeta kvar på företaget om han velat men han har alltid varit inställd på att han skulle studera vidare vid någon högskola. Han förstår inte hur människor kan nöja sig med att ta ett enkelt arbete utan ambitioner att komma vidare.

- Fast jag har aldrig upplevt någon press hemifrån på att vidareutbilda mig. Det har bara varit självklart på något vis. Hela släkten är relativt beläst så det har aldrig varit någon speciellt stor sak att jag läser på högskolan, säger Aron.

Studierna upptar all tid

Innan Aron började på den civilingenjörsutbildning som han läser vid idag, gjorde han ett högskoleprov och fick ett mycket bra resultat. Vid antagningen behövde han dock inte använda sig av provet som eftersom hans betyg från gymnasiet var tillräckliga. Idag är han inne på det andra årets studier. Han bor hemma hos sina föräldrar och han tar inga studielån. Aron är sällan hemma med

familjen men när han är hemma försöker han koppla av, äta, se på TV och städa sitt rum. Studierna upptar så gott som hela hans vakna tid. Det enda som tar tid ifrån studierna är kyrkan och dess aktiviteter. Ibland arbetar han som ungdomsledare där. Politik är inget som intresserar Aron, men han beskriver sig själv som ”liberal-neutral, utan extrema åsikter åt något håll”. Han tycker att samhället generellt fungerar bra. Det finns orättvisor men de är i princip oundvikliga, menar han.

Vardagarna spenderar Aron vanligtvis på högskolan. Där sitter han och läser och räknar i grupp med studiekompisar.

- Det skulle inte funka lika bra om jag pluggade ensam, säger Aron. I grupp kan man få förklarat för sig saker som tagits upp på föreläsningar men som man inte har förstått.

Han går i en klass med 60 personer. Mest killar, endast ett fåtal tjejer. Sammanhållningen i klassen är bra och Aron har han fått många nya vänner. Förr fanns vännerna nästan enbart inom kyrkan men Aron menar att det har varit bra att få nya typer av vänner. De har givit honom nya perspektiv på tillvaron. Men han har absolut inte glömt de gamla vännerna. Till dem har han djupa och trygga band, säger han. Fast de flesta av de gamla vännerna pluggar också just nu.

Aron tycker att det är mycket mer krävande att studera på högskolan än det var att läsa på gymnasiet.

- På gymnasiet visste jag inte vad ”jobbigt” innebar, det existerade så mycket annat vid sidan om studierna då. Nu kretsar nästan all tid till att hänga med i studietakten och att klara av poängen. Att studera vid högskolan innebär egentligen en speciell livsstil, säger Aron.

Trots det hårda tempot känner han sig motiverad att satsa hårt på att läsa och slutföra sina studier. Han har missat en del tentor men har alltid tagit igen dem vid en andra tentamen.

- Mitt mål är att fullfölja min utbildning. Eventuellt kan det ta lite längre tid än beräknat men kan andra klara av utbildningen så kan även jag!

Lärarna bryr sig inte om studenternas lärande

Undervisningen består till största del av föreläsningar som ofta är fyra timmar långa, vilket Aron anser är alldeles för långa pass.

- Föreläsningarna bygger på varandra. Har man missat en så har man svårt att hänga med på nästa. Till slut kan det vara så att man sitter och undrar vad man egentligen gör på föreläsningen överhuvudtaget, eftersom man inte förstår någonting.

Förutom föreläsningar förekommer olika labbuppgifter som matte- och data-labb. Aron tycker att det är bra att labbtillfällena finns men vissa uppgifter ligger på en hög abstraktionsnivå.

- Man läser ifrån ett papper vad som ska göras, man gör det och sen kan man gå, utan att egentligen ha förstått vad man gjort, säger han.

Ibland räcker det med att man kommer till ett labbtillfälle för att få den poäng som gäller och då förstår inte Aron vitsen med själva formen. Sedan finns det vissa kurser i utbildningen som berör områden som han inte kan se någon som helst relevans i.

- Det är svårt att se vad jag kan ha för nytta av just den specifika kunskapen senare i ett yrkesliv. Så de lektionerna genomför man bara för att få poäng, inget annat, säger han.

Aron tror att det är svårt att påverka utbildningens innehåll eftersom det är givet från början på något vis.

- Utbildningen har funnits mycket länge och innehållet är svårt att förändra. Det som ingår är liksom det man ska lära sig.

Bland de sex-sju lärare som är knutna till utbildningen finns bara en bra pedagog, menar Aron.

- Lärarna befinner sig på en alltför hög nivå. De verkar inte bry sig om ifall studenterna verkligen lär sig något, säger han. Ibland verkar det som om lärarna mer finns där för att underkänna studenterna, inte för att lära ut något till dem.

Har känt sig borträttad

Efter de två grundläggande studieåren kommer Aron att fortsätta sina studier på en annan studieort. Då flyttar han hemifrån.

- Jag är inte speciellt orolig för flytten. Det kan vara positivt att flytta hemifrån. Jag känner flera som pluggar i X (den andra studieorten) de åker ofta hem. Sedan har jag hört att lärarna är bättre i X, så jag tror att hela studiensituationen blir mer seriös, säger han.

Det trista med flytten är att klassen kommer att splittras upp och att tillvaron troligen kommer att bli mer anonym eftersom den nya studieorten är större. Aron tror också att det kan bli problem att få tag på en bra bostad. Han funderar på att börja ta studielån redan nu medan han fortfarande bor hemma. Lånet vill han spara till han bosätter sig på den nya orten.

- Jag tror att studietempot kommer att öka ännu mer i X och det finns risk för att jag kommer att missa en del tentor. Och då drar CSN kanske in mitt studiemedel. Studiemedelsystemet är helt fel, fortsätter Aron, man kan missa tentor fastän man har pluggat intensivt och är duktig.

En typisk tenta består ungefär av 20 uppgifter. Klarar man 8–9 uppgifter så blir man godkänd. Aron har själv känt sig "borträttad" ett antal gånger.

- Med så få uppgifter finns en stor risk att bli felbedömd, säger Aron. Ibland rättar lärarna tokigt och snuvar studenterna på den där lilla poängen som skulle ha räckt för att klara av studierna i rätt takt. Fast jag vet inte hur det

skulle vara istället, det måste förstås finnas gränser för hur man ska bedöma också.

En seriös person som arbetar hårt för att lära sig

Aron menar att titeln civilingenjör är relativt viktig och gångbar i en yrkes-situation. Den visar på att man är en seriös person som kan ta in mycket kunskap och arbeta hårt för att lära sig saker och ting.

- Utbildningen har givit mig den insikten om mig själv. Jobbar jag hårt så klarar jag uppgiften. Jag har också fått perspektiv på vad som anses ”jobbigt” och ”svårt”, säger Aron.

I framtiden ser Aron att han kommer tillbaka till den plats där han är uppvuxen. Han har fru och barn och arbetar på ett stort företag på orten. Han tror inte att han kommer att vara någon ”räknande” ingenjör utan vill hellre arbeta som mellancheff med mer övergripande ansvar. Han kommer fortfarande att ha kontakt med kyrkan och det skadar inte om den blivande hustrun delar hans värderingar och hans tro.

”Jag är tjugotvå och färdigutbildad – men inte vill jag börja jobba innan jag är tjugofem!”

Paul är 22 år, bor på studentkorridor och gör just nu ett avbrott i sina grundskollärastudier för att läsa filosofi.

Ville komma bort ifrån uppväxtorten

Paul kommer ifrån en liten kommun där han växt upp tillsammans med sin mamma, pappa och sin tre år äldre bror. Det lilla samhället är uppbyggt kring en enda stor industri där i princip alla arbetar.

- Det är inte helt naturligt att läsa vidare där, säger Paul. Faktum är att jag och min bror är de första i släkten att överhuvudtaget ha en eftergymnasial utbildning, för att inte säga en gymnasial utbildning och den övriga släkten tycker allt att vi är lite konstiga.

Men Pauls föräldrar har alltid stöttat såväl Paul som hans äldre bror i deras studier och redan vid elva, tolv års ålder var Paul övertygad om att han skulle bli lärare. Under högstadiet träffade han många lärare som gjorde stora insatser för eleverna. I nionde klass vaknade hans numera stora musikintresse och han började spela gitarr. Men under gymnasietiden började Paul vantrivas på den lilla orten. Hans intresse för musik och för att spela gitarr växte sig starkt men han tyckte illa om många av sina lärare.

- Under gymnasietiden hatade jag varje sekund och varje dag. Jag var alltid förvånad över hur många idioter som jobbade inom skolan.

Paul menar därför att den främsta anledningen till att han började läsa på högskolan direkt efter sina gymnasiestudier var att han ville komma bort ifrån den lilla uppväxtorten. Helst ville han börja på en högskola som låg långt ifrån det ställe där han växt upp, men han hamnade ändå i den mest näraliggande universitetsstaden där även hans bror studerar.

- Min bror har faktiskt också betytt en del, säger Paul. Under min gymnasietid var jag ofta och hälsade på honom när han pluggade på universitetet här. Då såg jag ju vilket liv han levde och det gav mersmak när jag jämförde med mitt sura liv hemma.

Ingen ”riktig student”

När Paul kom in på lärarhögskolan bodde han ett år på ett studenthem. Det låg nära lärarhögskolan men han skulle hellre bott vid universitetet. Allmän skoltrötthet, den oönskade bostadssituationen och framförallt lärarutbildningens undervisningsformer fick honom att känna att han gick miste om det studentliv som han hade sett smakprov på under sina besök hos sin bror.

- Under mitt första studieår kände jag mig aldrig som en ”riktig student” av en mängd olika orsaker. Mest för att undervisningen på lärarhögskolan är annorlunda än andra universitetsstudier. Man får inte en drös med böcker att läsa och tenta av, utan man arbetar ofta i grupp.

Vid närmare eftertanke säger Paul att undervisningsformerna på lärarhögskolan kanske ändå har passat honom ganska bra.

- Skulle jag ha kommit till de här fristående kurserna med total ”frihet under ansvar” direkt efter gymnasiet så skulle jag inte ha tagit ett enda poäng tror jag, skrattar han.

För ett år sedan gick Pauls pappa bort och Paul trodde att allt skulle gå åt helvete.

- Jag trodde inte att jag skulle kunna ta några poäng eller att jag skulle klara av min praktik. Det som räddade mig då det var att jag fick jobba med barn och att jag fick bo här med människor jag litade på. Och jag kände hela tiden att lärarhögskolan stöttade mig.

Paul är så gott som klar med sin utbildning till grundskolelärare i historia, samhällskunskap och musik för årskurserna 1–7. Det som irriterat Paul mest under hans tre år på lärarhögskolan är den obligatoriska närvaroplikten. Lärarstudenterna ska vara på lärarhögskolan från klockan 8.00 till 16.00, fem dagar i veckan.

- Det var jobbigt och till slut sket jag i närvaron. Då fick jag en massa kompletteringsuppgifter på nacken. Dagen innan sommarlovet hade jag tio kompletteringsuppgifter som jag skrev ihop på en dag. Sånt är lite tråkigt, säger Paul.

Just nu gör han ett avbrott i lärarstudierna för att studera filosofi. Under sina filosofistudier har han upplevt större frihet. Fast just nu ligger han back i sin planering och har en hel del att ta igen även här. Han tycker att de fristående kursernas frihet egentligen rimmar dåligt med hur det är i det verkliga arbetslivet och tror därför att det skulle vara sunt att kombinera de två olika frihetsgrader som han nu har provat på.

Nästan redo för egen lägenhet

Som student med studielån har Paul cirka 7 000 kronor i månaden att leva på. 35 % av hans ”månadsinkomst” går till hyran till hans studentrum på 15 kvadratmeter. Paul har bott i studentkorridor i 3,5 år och han gillar den ”kollektiva grejen”.

- Som nu när vi har en massa utbytesstudenter på korridoren. Vi har haft tre nya varje termin och även om man inte kommer nära alla så är det alltid någon som man känner speciellt för. Man har kompisar ifrån alla kontinenter och det är ju spännande. Jag skulle kunna bo i ett mindre kollektiv även när jag arbetar, säger Paul. Fast nu känner jag nästan att jag är redo att flytta till en lägenhet. Jag skulle gärna prova på det andra, att rå om sig själv på ett annat sätt.

Annars går mycket av Pauls studielån till att köpa nya skivor. Han går också ut och festar i snitt tre gånger i veckan och säger att han brukar leva som en kung i en vecka per månad och som en uteliggare de tre andra veckorna.

- Men det är ju ett eget val, man har sina egna prioriteringar och gillar man att köpa skivor så... Min bästa kompis hemma är brevbärare, fortsätter Paul. Våra liv går ju inte att jämföra och jag saknar inget i det liv han lever. Han går kanske ut två gånger per månad fast han har högre inkomst är än vad jag och brorsan får tillsammans.

Paul ser sitt nuvarande liv som student, som en känslösam och intensiv period i livet.

- Om 20 år ser jag säkert tillbaka på min studietid som ett helt liv i sig. Jag menar, du träffar flickor, blir tillsammans med dem, gör slut med flickor, om och om igen. Du är full. Du är bakfull, du har ångest, om och om igen. Du upplever alla dessa känslolägen som du säkert gör under ett helt liv och det är jävligt intensivt.

Det är stor brist på manliga 1–7-lärare och Paul är övertygad om att han inte kommer att ha några problem att få arbete. Om och när han vill...

- Jag älskar ju att jobba med barn och det är ju min mening med livet om jag ska vara lite dramatisk. Men samtidigt vet jag hur det kommer att bli. Man kommer att få arbeta i lärarlag med en massa gnälliga klimakteriekärringar.

Att läraryrket är ett lågstatusyrke har egentligen aldrig stört Paul. Men de låga lärarlönerna är beklagliga tycker han. Han tror att det enda sättet att höja yrkets standard är att höja lönen så att fler män väljer läraryrket.

- Man läser i 3–4 år och har studieskulder upp över öronen som man aldrig kommer att kunna betala tillbaka. Det var en artikel i en tidning om yrken där du aldrig kommer kunna betala tillbaka din studieskuld, och där var ju läraryrket främst. Jag kommer bara att betala en massa ränta.

Så att få sätta igång med lärarjobbet är inget som Paul längtar efter.

- Nu när man är färdigutbildad och en massa skolor börjar dra i en så får jag ångest. Jag är tjugotvå år och färdigutbildad, men inte vill jag jobba innan jag är tjugofem, säger han med eftertryck. Nu vill jag göra andra saker. Exempelvis vill jag satsa på musik, jag vill ut och resa och läsa en massa kurser bara för att det är roligt.

”Tre års studier för att lära sig hur man blir en bra människa”

Ulla är 24 år och studerar på en sjuksköterskeutbildning i en storstad. Hon bor ensam i en hyreslägenhet.

Hoppade av gymnasiet och gick folkhögskola

Ulla är uppväxt i den storstad som hon nu bor och studerar i. Hon har två systrar. En som endast är ett år yngre än henne och en som är tio år yngre. Deras mamma kommer ifrån Finland och nästan alla somrar och jular har familjen tillbringat i Finland där de har en stuga. Ullas mamma har gått på socialhögskolan och arbetar nu med att ordna beredskapsarbeten till människor som inte kan få jobb själva. Pappan var grafiker innan han blev sjukpensionär på grund av psykiska problem. Föräldrarna är skilda.

- Mina föräldrar skilde sig någon gång när jag gick på dagis men sen flyttade de ihop igen efter något år, fast de gifte aldrig om sig. Sedan skulle de starta ifrån början med ett nytt liv och skaffade min yngsta syster. Men de flyttade isär igen när jag var 13–14 år.

Ulla började på ekonomisk linje på gymnasiet men hon tyckte att skolan var tråkig och hoppade av. Ett år efter avhoppet började hon på en folkhögskola. Där läste hon bland annat in matte, kemi och biologi – ämnen som hon tyckte var så roliga att hon funderade på att studera vidare till naturlärare. Andra utbildningar och yrken som hon funderade på efter sin folkhögskola var ekonom och barnmorska. För att bli barnmorska ska man vara utbildad sjuksköterska varför Ulla sökte till några olika sjuksköterskeutbildningar och kom in.

- Fast under gymnasiet hade det varit ganska otänkbart. Att gå vårdlinjen var mesigt på nåt vis. Där gick bara folk som var jättelöjliga. Fast det visste jag egentligen inget om för ingen i min bekantskapskrets under gymnasiet gick vårdlinjen. Man tänker så mycket i den åldern och har så många förutfattade meningar.

Ingen i Ullas släkt arbetar inom vården. Hon tror att hennes pappas sjukdom och den chock hon fick när hennes ett år yngre syster drabbades av diabetes vid arton års ålder bidrog till hennes växande intresse för vårdområdet.

Eftersom det blev något fel då intagningsnämnden behandlade Ullas ansökan och betyg blev hon tvungen att gå sjuksköterskeutbildningens första år i en annan stad.

- Det blev fel med alla mina betyg i intagningsnämndens data och eftersom jag var borta hela sommaren så visste jag inget. Jag kom hem en lördag och skolan skulle börja på måndagen så då var det ingen idé att bråka.

Under året i den andra staden bodde Ulla inneboende. Utbildningen var jättebra och Ulla var väldigt nöjd med att hon börjat läsa till sjuksköterska. Fast hon ville hellre bo och studera i närheten av folk hon kände. Därför skrev hon till några andra skolor och förklarade att nämnden gjort fel och att hon gärna ville byta utbildningsort. Och till det andra studieåret kunde hon flytta tillbaka till sin hemstad och börja på en skola där.

Gammaldags upplägg och låga krav

Nu går Ulla sitt tredje och sista år på sjuksköterskeutbildningen. Andra året var hon mest ute på praktik på olika sjukhus så först nu har hon insett att den första skolan egentligen var mycket bättre än den hon bytte till.

- På den förra skolan hade de lagt upp hela utbildningen på fempoängskurser, säger Ulla. Man läste fem poäng sedan tentade man och så hade man fempoängs praktikperioder. Redan när man började kunde man se hur alla tre åren skulle se ut. Så mycket naturkunskap, så mycket samhällskunskap och så mycket omvårdnad.

Utbildningen på Ullas nuvarande skola är inte organiserad i poäng överhuvudtaget.

- På de få tentor vi har haft har det inte stått hur många poäng de är värda. Inte ens vad som är maxpoäng eller var gränsen för godkänt går. Allt det bestämmer de först efteråt.

Hon går i en klass på 25 studenter. De har lärare som kommer och undervisar i klassens eget rum. Denna termin har de inte haft någon tenta alls. Undervisningen har bestått av seminarier och grupparbeten. Ulla anser att formerna för undervisningen i mångt och mycket liknar undervisningen i grundskolan.

- Skolan är gammaldags och kör på i gamla hjulspår som inte ligger på högskolenivå, det är först nu som de har börjat att tänka på att dela in i poäng, säger hon. Det känns som om mycket av tiden läggs ner bara på att diskutera hur man ska bli en bra människa ungefär, och det är väl viktigt i och för sig, men ska man gå tre år så tycker jag man borde lära sig något mer.

Ulla tycker att även utbildningens innehåll snuddar grundskolenivå och att skolan ställer för låga krav på studenterna.

- En del tentor klarar man med hjälp av lite sunt förnuft. Det känns som om de lägger nivån så att alla ska kunna hänga med istället för att tala om direkt att ”ni måste kunna det här för att kunna bli sjuksköterskor”.

Konsekvenserna av detta blir att sjuksköterskestudenterna går ut med dåligt självförtroende, tror Ulla.

- De tycker att de knappt kan något och därför inte är värda något bra jobb eller någon bra lön. Det känns som om man får lära sig allt själv istället för att skolan ska hjälpa en, säger hon.

Hon har fått VG en gång på en uppsats. Men hon tycker inte att det är speciellt viktigt att få VG.

- Att få VG på en uppgift betyder inte att man är intresserad av eller duktig på något. Det handlar mer om att rätta sig efter vad och hur läraren vill att man ska skriva.

Ulla berättar att många av de lärare som undervisar på skolan har arbetat där mellan 10 och 20 år utan att ha varit ute och jobbat på något sjukhus. Hon anser att de både saknar aktuella kunskaper, ämnesintresse och undervisningsglöd. Istället borde skolan ta in folk utifrån t.ex. specialistläkare som föreläser om sina speciella intresseområden. Fast Ulla skulle inte vilja bli läkare själv.

- Läkare måste rikta in sig på ett speciellt fält och då tycker jag att det känns som om man bara får en sån liten bit av människor, man får ju bara sjukdomsbiten. Som sjuksköterska får man kontakt med hela människan. Sedan är ju läkare ett prestigeyrke och det känns som om en läkare är mer än en vanlig människa. Det låter lite konstigt men en sjuksköterska är som vem som helst. Till en sjuksköterska kan man säga precis vad som helst, säger Ulla.

På de utvärderingar som skolan lämnar till sina studenter har hon föreslagit att man borde organisera utbildningen som på hennes första skola. Och hon vet att hennes klasskamrater klagade väldigt mycket i sina utvärderingar under det första året utan att några ändringar skedde. Någon i klassen har också talat med studierektorn om undervisningens dåliga organisation och kvalitet och fått svaret att ”tyvärr sitter just er klassårgång i ett glapp mellan den nya skolan och den gamla”.

- Men sen har jag pratat med en som gick ut skolan 1989 eller -90 och hon sa att de hade fått precis samma svar när de klagat ”kursen ligger precis i glappet...” så det är bara något de drar till med för att ingen vill ta ansvar, säger Ulla irriterat.

Hon tror att skolan har konserverats i sitt gamla tänkande eftersom den har ett väldigt bra rykte.

- När jag säger till någon att jag går just här så säger de ”å, gud så fint och roligt” så skolan har aldrig behövt kämpa för att få studenter.

Har lärt sig tänka ut sina egna vägar

Ulla arbetar varannan helg på ett gruppboende för utvecklingsstörda men hon tar också studielån. Utbildningen kräver inte speciellt mycket pluggande på egen hand så egentligen skulle hon kunna jobba mer och klara sig utan lån. Fast då är risken stor att hon skulle tröttna på arbetet, tror hon.

Hon bor ensam i en hyreslägenhet med sin katt. På fritiden tränar hon och simmar lite grann. Hon går på en keramik kurs en gång i veckan och då och då går hon på bio eller ut på någon krog eller fest. Hon umgås mest med sina gamla kompisar ifrån grundskolan och med sin syster.

- Det finns två tjejer i sjuksköterskeklassen som jag umgås lite med utanför skolan. Jag kan tänka mig att vi kommer att hålla kontakt också efter utbildningen, säger Ulla. Sedan skriver jag min tiopoängsuppsats tillsammans med en annan tjej och vi pratar rätt mycket och träffas.

Alla på utbildningen måste skriva en tiopoängsuppsats under det sista året. Skrivandet ska handledas av en lärare på skolan. Men eftersom Ulla är missnöjd med skolan och med lärarna ringde hon upp en forskare som en gång föreläst på skolan om sin immunbristforskning.

- Hennes föreläsning var den enda bra föreläsningen vi hade om immunförsvaret. Så jag ringde och frågade om hon hade något forskningsprojekt som jag kunde vara med i och det hade hon. Så nu är vi med i ett riktigt forskningsprojekt på ett stort sjukhus. Fast det var skolan först emot eftersom uppsatserna ska vara skrivna för skolan och handledda av lärare på skolan. Det är så typiskt, när man gör något som man själv lär sig av så kommer de och säger att man inte kan göra det.

Något som Ulla ändå tycker är bra med den skola hon går på är tillgången till stora sjukhus att praktisera på. Det saknades på hennes första skola. Och genom praktikplatserna är det lättare att få anställning efter utbildningen, menar Ulla. Hon tror inte att hon kommer att ha problem att få ett jobb efter studierna. Helst skulle hon vilja arbeta på en infektionsavdelning på ett stort sjukhus som kan ge henne en chans att komma med i något forskningsprojekt. Trots missnöjet med sin skola ångrar hon inte att hon har utbildat sig till sjuksköterska.

- Nej, absolut inte, tvärtom. Och att skolan har varit så dålig har gjort att man tvingats till att tänka ut sina egna lösningar och det kanske man kan ha nytta av sen i yrkeslivet.

”Det skulle vara coolt att bli doktor i multimedia!”

Björn är 22 år och studerar på en multimediautbildning knuten till ett universitet. Han är singel och hyr undervåningen i en privat villa.

Familjen en liten orkester

Björn växte upp med sina båda föräldrar och sina två yngre bröder i ett gammalt hus vid kusten, en bit utanför en stad. Björns pappa har tidigare arbetat professionellt som musiker. Nu har han en båtfirma. Björns mamma är lågstadielärare. Alla i familjen sjunger och spelar olika instrument. Björn säger att ”familjen är som en liten orkester”. Han tror också att han på olika vis har blivit påverkad och präglad av de musiker och konstnärer som funnits omkring honom under hans uppväxt. Björns bröder är 18 respektive 12 år gamla och Björn känner stor samhörighet med den 18-åriga brodern.

– Vi är väldigt lika varandra t.ex. i kläd- och musiksmak, säger Björn.

Musik är ett av de viktigaste elementen i Björns liv. Fast han anser att det notsystemet som används för att skriva och definiera musik har väldigt lite med musikens väsen att göra. Han anser att musiken måste få ha sin ”egen mänskliga sväng” och inte förstelnas av ”en massa skumma regler”. Som ung slutade Björn i den kommunala musikskolan just för att hans pianolärare gav så tvetydiga budskap.

– Man skulle spela precis så stelt som noterna är skrivna och ändå sa läraren att man ska spela med känsla. Ja men sjutton, släng noterna och in med lite känsla då!

På gymnasiet gick Björn den naturvetenskapliga linjen. Han spenderade dock huvuddelen av sin gymnasietid i bildsalen. Bildläraren och vissa av föräldrarnas konstnärsvänner uppmuntrade hans intresse och fick honom att förstå att han faktiskt var bra på att måla och rita. Det fanns ingen estetisk utbildning på Björns gymnasieskola. Men om det hade funnits hade han inte gått den. ”Naturvetenskaplig linje var det enda seriösa valet”, menar Björn. På hösten efter sin gymnasieexamen fick Björn en praktikplats på sin gymnasieskola. Där hjälpte han på olika sätt till med bild och medieundervisningen. Därefter åkte han till Italien och arbetade några månader som grafiker på ett företag som sysslade med CD-ROM produktioner/datorreklam som används på mässor och liknande. Både gymnasiejobbet och Italienjobbet fick han genom vänner till föräldrarna.

Mamma stöttar

När Björn var i Italien fyllde hans mamma i ansökningspapper till olika utbildningar, bland annat till den utbildning han nu går. Fast han kom inte in den gången. Han tror det berodde på att han ännu inte hade några ordentliga arbetsprover då. Istället började Björn – ett år efter sin gymnasieexamen – på en kurs i engelska på det närmaste universitetet. Där läste han en termin och tog 20 poäng.

- Engelska är alltid bra att ha. Det är en sån där standardkurs och jag hade ingen aning om vad jag skulle göra, säger Björn.

Efter kursen i engelska var Björn arbetslös ett tag och gick på något som han beskriver som ett ”totalt värdelöst arbetslöshetsdagis”. Det enda positiva var att han efter några månader fick en praktikplats på en musikstudio. Efter några månader där sökte han och kom in på den högskoleutbildning med multimediaminriktning som han går på nu.

Björn säger att hans föräldrar inte har påverkat hans val av studier. Men hans mamma har alltid försökt att analysera, leta fram och stödja grejer som hon tror passar honom. Det var hon som tog reda på vilka multimediaminriktningar som finns i Sverige. Det var också hon som kollade olika bostadsalternativ när han hade kommit in på sin nuvarande utbildning och därför skulle flytta hemifrån. Då ringde hon bland annat till högskoleutbildningens expedition som förmedlade kontakten med den bostad som Björn nu bor i; en villa med kort pendelavstånd från studieorten. I villan hyr Björn nedervåningen som bland annat har ett stort kök, dusch, bastu och bad. I övervåningen bor husets ägare med sin son som också är högskolestudent.

Universitetsexamen bra på papper

Det är bra att den utbildning han går är akademisk och leder till fil. kand., menar Björn.

- Det coolaste skulle vara att fortsätta plugga till doktor i Multimedia. Det skulle vara de justaste visitkortet i universum liksom men det orkar man ju inte göra.

Multimediabranschen är internationell och när man söker jobb utomlands tror han att det är ganska viktigt att det står ”university of X” på papperet istället för ”X hogskola”

- Internationellt vet de inte vad en högskola är och det är nog lätt hänt att det översätts till highschool, tror Björn. Det är roligt att man har kommit in på den här utbildningen eftersom det är den enda i sitt slag än så länge och den har väldigt gott rykte internationellt. Men den är inte den enda rätta, optimala utbildningen för mig, anser Björn.

Flera gånger har det varit ”så ruskigt mycket strul och bråk” med utbildningen att han har velat ”skita i allting, fara hem och göra något annat istället”. Björn

anser att strulen många gånger beror på att utbildningen saknar en enhetlig ansvarig kraft.

- Det finns lite olika personer som är ansvariga för lite olika delar av utbildningen men det är väldigt dåligt samarbete mellan dem, säger Björn. De här visionärerna som ordnade den här utbildningen har liksom tappat sin gnista och då orkar inte standarden hållas uppe riktigt. Och det är ju trist att utbildningen slarvar till det på mållinjen.

Björn menar också att kurslitteraturen inte täcker kursernas innehåll samt att vissa lärare har en oseriös inställning framför allt vid rättningar av tentor. Han nämner att någon gång har en lärare helt glömt att rätta studenternas tentor, en annan gång tog det två och en halv månad innan studenterna fick tillbaka sina tentor. Han är också missnöjd för att utbildningen inte ger honom mer möjligheter att jobba med musik.

- När jag kom hit trodde jag att den ”bästa i utbildningen i hela Europa” borde ha någon musikutrustning”. Men nej, säger han besviket.

Han tror att en bra privat utbildning skulle kunna ge honom minst lika bra kunskaper – om inte bättre – som hans universitetsutbildning ger. Fast de bästa privata utbildningar, t.ex. till ljudtekniker, kostar för mycket pengar. Det har hans mamma kollat upp.

Familjär utbildning med skönt gung

Björn anser dock att hans utbildning inte har någon egentlig kontakt med universitetet. Han efterfrågar inte heller någon sådan kontakt. Utbildningens aparta placering – långt ifrån universitetsområdet – och det faktum att den saknar universitetstraditioner skapar en atmosfär som Björn beskriver som ”anarkism och lite utanför”.

En av de stora styrkorna på utbildningen är att rektorer och lärare lyssnar på eleverna, anser Björn.

- Det finns inte så många fasta regler och normer utan studenterna och lärarna skapar dem allteftersom. Det är inte den här strikta universitetskänslan utan det är lite löst och lite skön gung och sväng i utbildningen på något vis. Det passar mig bra, säger Björn.

Han ser också det positiva i den ”familjekänsla” som han tycker att utbildningen rymmer.

- Alla känner alla eftersom man sitter på samma ställe. Det är ju inte som på universitetet där folk sitter i olika bibliotek i olika byggnader och pluggar för sig själva, utan är man på skolan så träffar man varandra. Men det är synd att vi betalar en massa avgifter på kårer och fakulteter och grejer inne på universitetet som inte kommer oss tillgodo, fortsätter han. Fast vi har visst fått en ämnesförening nu som ska försöka klämma så mycket pengar som möjligt ur ”samhällsvetarna”, säger Björn lite skämtsamt.

Björn nämner att han som ung hade dåliga erfarenheter av prestationshets inom knattefotbollen och att han därför har en aversion emot alla typer av föreningsliv och mot tävlan. Det enda kollektiva som Björn känner att han kan engagera sig i under sina studier är skolans studentpub. Fysisk aktivitet är annars viktigt för Björn. Främst håller han på med sportaktiviteter som han kallar ”underground-lekar utan tävlingssyfte” t.ex. surfing, skateboard och snowboard. Han tycker att det skönt att det generellt sett inte finns någon tävlan mellan studenterna på utbildningen. Tvärtom tycker Björn att man ofta hjälper varandra att förstå och förklara grejer. Ofta får man hjälp via det elektroniska nätverket.

Men det allra viktigaste i Björns liv är kärlek och relationer till människor. Han har just nu starka och besvarade känslor för en tjej som går samma utbildning som honom, dock inte i samma klass. Björn tycker inte att det finns något problem med att blanda kärlek med studier eller jobb. Hans princip är att inget är viktigare än kärleken och man bestämmer inte själv vem man blir kär i.

- Det är bara naturligt att man förälskar sig i någon som finns i ens närhet och har samma intressen och samma värderingar som man själv, menar han.

Björn poängterar att han inte är intresserad av politik men om han försöker placera sig på den politiska kartan så befinner han sig mer åt vänster än höger. Att Sverige stöttar de svaga och betonar medmänsklighet tycker han är bra. Miljö- och invandrarfrågor är viktiga anser han.

- Fast det måste finnas olika politiska inriktningar. USA ska vara lite tuffare och England ska vara extremt konservativt och Sverige ska vara det här socialistiska landet, det liksom bara ska vara så, säger Björn

Föreläsningar ger mest

Björn är nu inne på sitt andra studieår. Han finansierar sina studier med hjälp av fullt studielån och bidrag. Han har ännu inte missat någon tenta och han har fått VG på en tekniktenta. Han tycker det är bättre att ha hemtentor, grupp- och projektarbeten än salskrivningar och han säger att han tycker bäst om att plugga själv hemma.

- Det är ju jättebra att samlas och diskutera! Det gör man ju hela tiden på telefon och när man träffar folk på skolan. Fast jag vill inte sätta mig tillsammans med någon för att läsa en bok på varsin sida om ett bord. Själva pluggandet, läsandet det gör jag helst hemma.

När han läser kurslitteratur inför en tenta eller ett grupparbete lägger han sig på sängen, sätter på en bra CD-skiva och sträckläser det som ska läsas. Sedan när han skriver sin hemtenta eller gör sitt grupparbete går han tillbaka till boken och läser den på ett annat vis. Ofta stryker han då under viktiga saker som han hittar. Annars läser han aldrig böcker på sin fritid och han äger inte en bok förutom kurslitteraturen.

Björn menar att föreläsningarna är viktiga för hans kunskapsbildning och att de ger väldigt bra insikt i vad som är viktigt på kursen. Han försöker att gå på alla

föreläsningar och antecknar en del men han menar att han kommer ihåg rätt mycket av det som sägs utan att skriva ner det. Han definierar gärna vad som karakteriserar en bra föreläsare/lärare eftersom han precis har skrivit en grupparbetsrapport på det ämnet.

- Det som gör en föreläsare bra är att de inte sitter där och mal på i samma föreläsning de har haft i två år i sträck, en gång i veckan. De ska kunna relatera till aktuella saker som händer där och då, säger han.

Det finns en lärare på utbildningen som Björn gillar skarpt.

- Det är en väldig fart på honom, han pratar och han stirrar ut folk ibland. Han viftar med sin pekpinne och han far omkring och är allmänt smålustig liksom. Då håller man sig vaken. Man vet aldrig när han ska skrika eller få ett utbrott liksom. Det är bra.

Björn tycker inte att han har lärt sig så mycket praktiskt/tekniskt på sin utbildning eftersom han hade ganska mycket grundkunskap redan innan han startade. Däremot tycker han att han har lärt sig vad det finns för olika teorier och skolor inom pedagogik och kommunikation samt en del om typografi och layout. Studieintensiteten går i vågor, tycker Björn. Under en slapp period har han kanske fyra schemalagda timmar per vecka. Då kan han ta det lite lugnt, sitta hemma och se på video eller gå på stan. Sedan kommer det perioder då allt forskningsarbete, hemtentor, vanliga tentor, grupparbeten och enskilda arbeten dimper ner samtidigt.

- Då jobbar man ju tio till fjorton timmar per dygn, sju dagar i veckan i några veckor. Och då sitter man verkligen och jobbar stenhårt och har inte mycket liv utanför skolan.

Björn gillar den här ojämnheten i studietarbetet. Han tror att det reflekterar hur det är i det verkliga arbetslivet i mediabranschen. Dessutom tror han att det skulle börja krypa i kroppen på honom och att han skulle bli ”knäpp” om han skulle bli tvungen att sitta från nio till fem varje dag.

Man kan inte plugga till visionär

Tillsammans med en studiekamrat har Björn nyligen startat ett handelsbolag. De ska göra hemsidor och ”klassiska multimediegrejer”. Det är framförallt för att få erfarenhet och kontakter som de har startat sin firma.

- Det är så många mediautbildningar som startar nu så det är nog bra att ha lite trådar ute när man kommer ut från utbildningen, säger Björn.

De har några jobb på gång men ännu är inget klart.

- Om firmauppdragen kommer med samma vågtoppar som studierna så kan det bli svårt, men troligen är det sömnen som kommer att få lida, spekulerar Björn.

Hans framtidsutopi är att bo på ett fint, trevligt ställe i Sverige eller kanske i Kalifornien, ha en familj och en egen musikstudio där han kan arbeta med den

musik som han gillar. Fast han säger att verkligheten troligen kommer att bli mindre glamorös. Han är dock bestämd över att han ska arbeta med musik på ett eller annat vis. Han har svårt att se att han skulle behöva studera mer efter sin nuvarande utbildning eftersom han tror att man lär bäst genom att arbeta. Det går till exempel inte att plugga till visionär, menar han.

- Om man ska komma på något nytt och utveckla sig så går det ju inte att läsa en kurs för det. Man kan bara läsa en kurs för grundkunskaperna.

”Egentligen vill jag vara på universitetet så lite som möjligt”

Annika är 23 år och studerar etnologi vid ett universitet i en storstad där hon bor i en lägenhet med sin man och deras två små barn.

Träffade sin man redan på gymnasiet

Annika växte upp med sin familj i ett hus på landet. Hennes mamma är lärare och hennes pappa är chef inom en kommunal förvaltning. Hon har två systrar. En som är tio år yngre och en som bara är ett år yngre.

- Jag och min ett år yngre syster har alltid följts åt och varit bästa kompisar. Vi bodde ju på landet så kompisarna fanns på ganska stort avstånd ifrån oss. Men då hade vi systrar ju alltid varandra. Och vi har alltid hjälpt varandra med t.ex. skolarbetet.

På fritiden umgicks Annikas familj mycket med släktingar och med föräldrarnas goda vänner ifrån ungdomsåren och deras barn, som alla bodde i närheten av varandra.

Under sina tre första år i skolan hade Annika en lärarinna vars undervisning inte föll Annikas mamma i smaken. Därför blev de åren ganska tråkiga.

- Mellanstadiet var roligt men inte högstadietiden, säger hon, det är så mycket annat man tänker på i den åldern. Och skolan låg ju ett par mil hemifrån så det blev mycket tid på bussen. Jag hade i och för sig hyfsade högstadiebetyg men jag längtar definitivt inte tillbaka.

På gymnasiet gick Annika en humanistisk linje. Hon läste ryska och tyska som tillval men hon valde humanistisk linje mest för att slippa matte som hon hatar. Annika studerade aldrig speciellt hårt eller målmedvetet för att få bra betyg som kunde kvalificera henne till högskolan.

- Det kan jag ångra, säger hon. Det var synd att jag inte såg till att få bättre betyg. Jag skulle ha kunnat få det men jag gjorde en massa andra saker istället.

Redan första året på gymnasiet träffade hon Anders som hon numera är gift och har två barn med. Efter gymnasiet åkte hon till London och arbetade ett år som au pair i en familj. Anders kom också till London och jobbade. De kunde inte bo tillsammans men fick i alla fall träffa varandra. Efter året i England flyttade Annika tillbaka till sina hemtrakter och fick en praktikplats på ett bibliotek. Där jobbade hon ett halvår. Sedan blev hon gravid och tillsammans med Anders flyttade hon till en annan stad.

Hoppade av grundkurs i engelska

Annika har alltid tänkt att hon skulle läsa vidare vid en högskola eller universitet. Fast hon har aldrig varit speciellt målmedveten eller inställd på någon speciell utbildning. Så i väntan på att barnet skulle komma började Annika på en A-kurs i engelska på en högskola i den nya staden.

- Jag kan inte säga att någon har pressat mig till studier. Det är klart att mamma kanske har påverkat mig lite grann eftersom hon är väldigt engagerad i utbildning och hon har själv fortbildat sig hela tiden. Jag tycker att man ska ha en utbildning och det tycker mina föräldrar också. Mamma har gått lärarhögskolan och pappa han har också gått på högskola och utbildat sig till trädgårdsingenjör.

Annika började på engelskakursen för att hon hade en föreställning om att det skulle bli enkelt eftersom hon precis varit i England. Men det var svårare än hon trodde. Dessutom kände hon sig lite ensam då hennes man bara var hemma under helgerna. Därför hoppade hon av från engelskan ganska snabbt.

- Jag slutade och det var jätteskönt. Det kändes som om det viktigaste var att jag mådde bra. Men jag vet att min mamma och även min pappa var besvikna på mig då. De tyckte att det var jätteenödigt. Min mamma fick mig när hon gick på lärarhögskolan och hon låg på BB och läste till en tenta. Sen var hon hemma med mig en vecka, så hon tyckte nog att jag var lite klen helt enkelt.

Annika hade fått studiemedel för halva vårterminen och när hon hoppade av blev hon återbetalningsskyldig direkt vilket var ganska hårt när hon bara gick hemma utan jobb och väntade på barnet. När Anders och Annika fick sin lilla dotter var Annika hemma och tog hand om henne i ett och ett halvt år. Under denna tid flyttade den lilla familjen till en annan stad där Anders började studera på en folkhögskola.

- Det var inte så roligt för vi hade jättedåligt med pengar och de som gick på min mans skola var bara inriktade på att festa och plugga. Jag kände inte gemenskap med någon och blev väldigt ensam.

Så familjen flyttade igen till en annan stad där Anders fått ett arbete. Och Annika började på A-kursen i etnologi på stadens universitet.

- Vi hade ingen dagisplats. När jag skulle på föreläsning så tog jag och dottern bussen till min syster som var barnvakt. Men trots att vi hade ett barn hemma så fullföljde jag kursen som var stimulerande och roligt och gick jättebra. Jag var ju lite knäckt efter avhoppet i engelska men nu fick jag tillbaka tron på att jag faktiskt kan allt jag vill, säger Annika.

Läser etnologi men vill komma in på statskuskap

Snart blev Annika gravid igen och två dagar efter den sista etnologitentan fick Annika och Anders sitt andra barn – även det en flicka. Och återigen flyttade familjen till en annan stad med universitet. När Annika hade varit hemma ett

är med den yngsta flickan började hon på B-kursen i etnologi på det nya universitetet.

- Det kändes jättekul att komma igång med det igen, säger Annika. Det är ju skönt med ett ämne som man känner till lite grann och vi är färre i klassen här än på det förra universitetet så det blir mer lugn och ro.

Etnologi intresserar henne mycket och hon tror att hon kommer att läsa upp till C-nivån. Men hon har inga planer på att forska eller arbeta på etnologiska institutionen.

- Etnologi är mycket vardagskunskap, man lär sig på ett bra vis förstå varför människor är som de är. Och det kan man ju ha nytta av vad man än ska göra, menar Annika. Många som läser på min kurs är inriktade på att jobba på museum eller att forska på institutionen men det vill inte jag. Jag kan tänka mig att läsa till C-nivån för min egen skull, för att det är roligt. Sedan skulle jag gärna vilja läsa mot en examen som jag kan få ett jobb på, säger hon.

Fast helst skulle Annika vilja läsa statskunskap eller kanske idéhistoria. Hon har sökt dit men hennes betyg räckte inte till för att komma in. Högskoleprovet har hon bara gjort en gång och då fick hon inte speciellt höga poäng. Hon skulle kunna tänka sig att göra om provet men hon är rädd för att hon skulle misslyckas helt med matematiken.

Annika tror att etnologistudier är lite annorlunda mot andra studier, t.ex. språkstudier.

- Det är inte så mycket rätt och fel. Etnologin bygger ju mycket på egna reflektioner, säger hon. I engelskan fanns det ju inget utrymme för sådant. Det var mer som i gymnasiet där det bara handlade om att proppa i sig så mycket som möjligt. Fast samtidigt kan jag längta efter konkret fakta i etnologin, eller åtminstone lite mer blandning så man slapp tänka själv ibland.

Lektionerna är ofta gruppdiskussioner. T.ex. läser och diskuterar man färdiga avhandlingar.

- Då kan man i princip tycka vad man vill bara man liksom kommer med en förklaring. Fast jag tycker att det är ganska svårt att diskutera eftersom jag inte hinner tänka så mycket på det jag läser. Det blir mest skumläsning. Och när jag kommer hem ifrån universitetet och barnen tar vid så försvinner liksom allt det här med etnologi ifrån min hjärna. Jag hinner egentligen inte gå in på djupet i det vi ska göra och det är synd. Fast kunskapen mognar på något vis efteråt och jag får ju godkänt, säger hon.

Examinationsuppgifterna har hittills enbart varit hemtentor. Det gillar Annika.

- Då jobbar man med en tenta i ungefär en vecka och jag kan sitta hemma. På frågorna ser man vilken litteratur man ska använda och det är bra eftersom jag inte hinner läsa all litteratur innan. Man lär sig mycket mer på att skriva utifrån jämförelser mellan olika litteratur än att proppa hjärnan full och sen gå på salskrivning och spotta ut allting.

Annika är ganska nöjd med sin studiesituation på sin nuvarande institution. Hon tycker att de flesta lärare hon har haft har varit bra och att de har erbjudit engagerande undervisning.

- Jag har en jättebra handledare nu inför C-uppsatsen. Hon har verkligen varit till hjälp och givit mig inspiration. Hon har redan fått mig att sortera ut lite i idéerna så att det ska bli enklare att skriva sedan.

Men egentligen vill Annika vara på universitetet så lite som möjligt. Det tar en massa tid att åka till universitetet så det är bättre för henne att vara hemma och läsa. Annikas man lämnar barnen på dagis och hon hämtar dem alltid klockan tre.

- Min syster pluggar på ett annat universitet. Hon är en såndär ”riktig student” och studentlivet upptar mer av hennes tid än studierna gör. Hon får i och för sig väldigt bra referenser ifrån sitt kårengagemang som hon kan använda när hon ska söka jobb. Men jag tycker att hon är väldigt inskränkt i det. Jag har mer bredd på något vis. Jag kan inte intressera mig för kåren eller tentapubar, bara för kunskapen. Jag kan heller inte tänka på mina studier hela tiden, men när jag väl pluggar så gör jag det mer koncentrat än förr.

Stora förväntningar på framtiden

På fritiden är Annika med barnen i stort sett hela tiden.

- Fast när man är med barnen hela tiden så får man inget gjort. Och jag kan tycka att det känns som fritid att få vara för mig själv utan barn. Jag har inga hobbies eller så, det är väl mitt fritidsnöje att få vara lite för mig själv, skrattar Annika.

Hon känner inte så många i den nya staden men hennes bästa kompis, som har barn i samma ålder som Annika, har flyttat till samma stad. Under längre ledigheter åker Annika vanligtvis tåg till sina eller sin mans föräldrar i hemstaden. Då har hon många gånger retat sig på att hon inte kan utnyttja sin studentrabatt om hon har barnen med sig.

- Eftersom min släkt och mina vänner bor långt härifrån så åker jag dit med jämna mellanrum. Men för att barnen ska få en sittplats på tåget måste jag köpa en full vuxenbiljett som är mycket dyrare än studentbiljetten. Det är mystiskt, studenter med barn borde egentligen ha mindre pengar än barnlösa studenter, säger Annika.

Familjens ekonomiska situation är dock ganska god. Maken arbetar heltid med bra lön och Annika tar fullt studielån. De kan köpa i princip den mat de vill äta och de försöker att göra mycket hemlagat. Det är stor skillnad mot hur de hade det för något år sedan när maken tog studielån och Annika var hemma med dålig föräldrapeng.

- Eftersom jag hade studerat hade jag minimal föräldrapeng så nu känns det väldigt skönt att slippa oroa sig för ekonomin. Min man betalar lägenheten

och alla räkningar och jag köper mat, månadskort på bussen och kurslitteratur. Och nu har vi precis köpt en dator som jag ska betala av med mina studiemedel.

Annika är inställd på att studera under en längre tid och vill att studierna ska leda fram till någon form av examen – gärna med statskunskap som huvudinnehåll – som hon kan söka ett arbete på. Hon vill helst ha ett arbete där hon får skriva mycket.

- Att jag ska jobba det känns ganska avlägset, det ligger kanske fyra–fem år framåt i tiden så jag tänker inte så mycket på det. Men man vill ju ha ett arbete som man kan känna sig engagerad i, som man utvecklas vidare i och som är flexibelt. Det är klart att jag skulle vilja drabbas av någon slags insikt att ”jaha, precis det här vill jag arbeta med, det här vill jag bli” men det har jag inte gjort ännu. Man vet inte hur arbetsmarknaden förändras heller.

Annika säger att hon har ganska stora förväntningar på framtiden. Hon har tänkt sig att familjen ska bo kvar i staden och i den nuvarande lägenheten ganska länge.

- Nu är det första gången som vi känner att ”här ska vi stanna”. Och det är spännande att börja bygga upp något och skaffa vänner.

Eftersom hyran är rätt låg kan de spara en del pengar. Kanske köper de ett hus en dag. Annikas man har dock inte något fast arbete och blir han arbetslös kanske besparingarna går till en längre resa tillsammans istället.